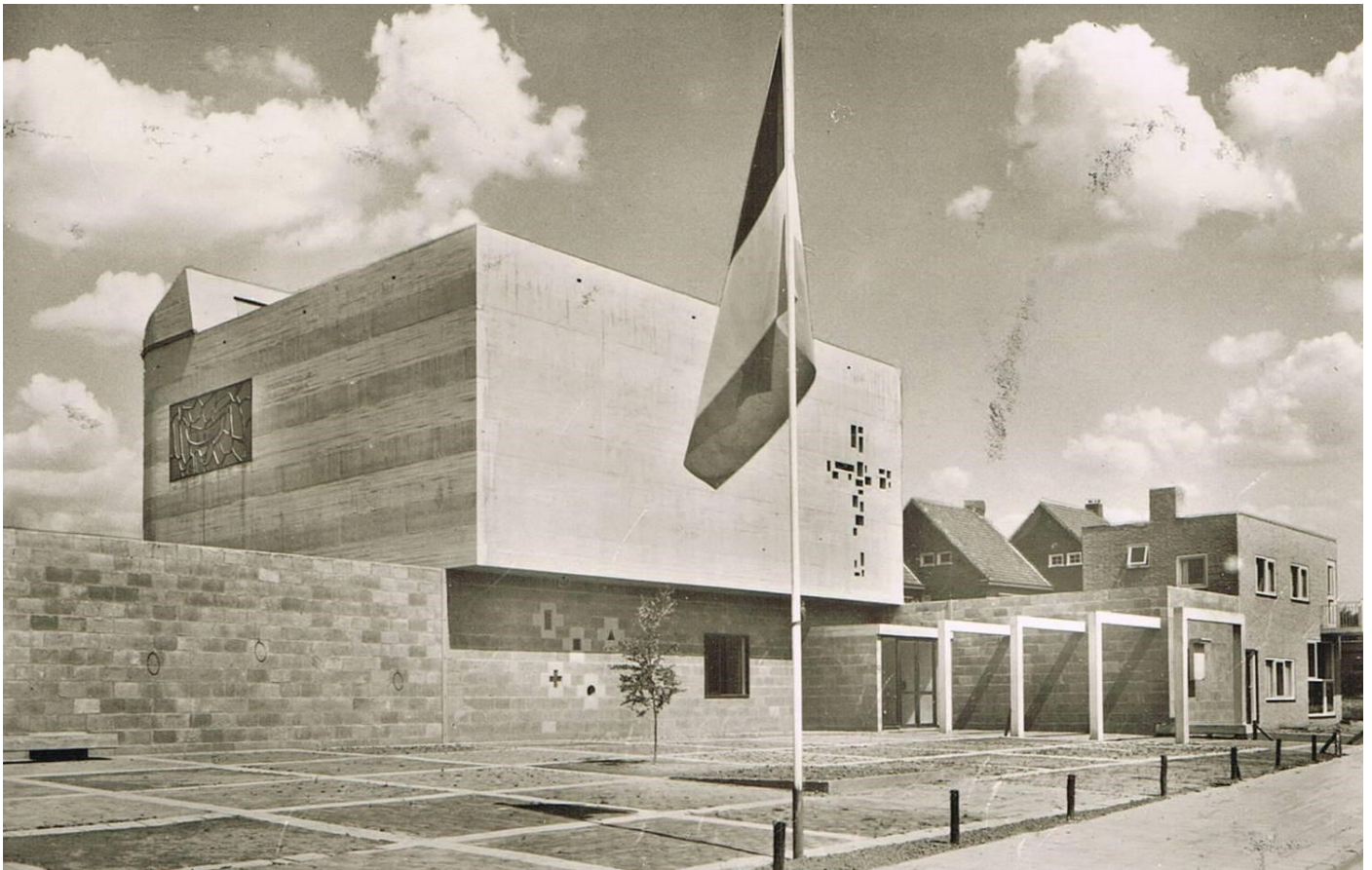


Kruiskerk aan de Parklaan te Geleen

door Hans Korevaar



In 1956 is door de (N)Nederlands (H)Hervormde (G)gemeente Geleen-Oost aan de Parklaan 25 de Kruiskerk gebouwd. Deze protestantse gemeente is in 1954 ontstaan uit de splitsing van de NHG Lutterade in Geleen-West en Geleen-Oost. Door de groei van Geleen en het toenemende aantal protestantse werknemers van DSM was het houten kerkgebouwtje aan de Houtmanstraat te klein geworden. Bij de Kruiskerk werden een pastorie (nr 23) en een kosterwoning (nr 27) gebouwd. De eerste bewoners daarvan waren respectievelijk het gezin van dominee (ds.) W. Heins en koster A. Kamping. Na ds. Heins bewoonden de pastorie ds. A. Odé, ds. Y. van der Schoot en ds. J. Compagner met hun respectievelijke gezinnen. Koster Kamping werd opgevolgd door koster Koopmans, deze heeft tot 1993 de kosterij bewoond. Later, de Kruiskerk was toen al gesloopt, is de pastorie bewoond door da. Joke Zuidema. Zij was verbonden aan de Protestantse Gemeente Geleen-Beek-Urmond, die in 1992 de nieuwe Ontmoetingskerk aan het Emmaplein in gebruik nam

De architect

Architectenbureau Eschauzier te Bussum was verantwoordelijk voor het ontwerp. Architect Bart van Kasteel ontwierp de gebouwen, toen hij in 1955 ontslag nam en als zelfstandige aan de slag ging nam hij het ontwerp mee. Door een verstrekte subsidie van f75.000 (Staatsmijnen, provincie en gemeente Geleen) werden de aanvankelijke financierings-problemen opgelost. Aannemingsbedrijf EBA te Amsterdam voerde het werk uit voor 152.000 gulden. Dit bedrijf kon muurgedeelten op eigen terrein prefabriceren hetgeen kostenverlagend was. Een mijnstoring in de ondergrond zorgde nog voor vertraging, maar op 6 april 1955 ging de eerste spade in de grond terwijl op 20 oktober 1956 de kerk in gebruik werd genomen. De kerk had haar ingang aan de Parklaan. Via de trap werd de kerkruimte bereikt. De symboliek ligt in het begrip '*opgaan naar God's altaren*'. Aan de achterzijde van de kerk, dus aan de Op de Vey, was een loopbrug, die '*het uitgaan naar de wereld*' symboliseerde en niet zoals velen dachten, specifiek bedoeld was voor rolstoelgebruikers, hoewel dat in de praktijk natuurlijk wel gebeurde. In de voorgevel aan de Parklaan was in meerdere kleuren glas een kruis aangebracht, dat ook van buitenaf zichtbaar was. De Kruiskerk dankte daar haar naam aan.

Ook in de voorgevel waren in een lichtere steensoort vijf kruisen gemetseld die elk een lichtopening hadden respectievelijk in de vorm van een rechthoek, vierkant, cirkel, kruis en driehoek. De architect had zich hierin laten inspireren door het ontwerp voor de Notre-Dame-du Haut in Ronchamp in de Franse Vogezes, die min of meer tegelijkertijd werd gebouwd. De Kruiskerk, die plaats bood aan 350 kerkgangers, werd in 1956 beschouwd als de modernste kerk van Limburg. Zij muntte uit door originele vormgeving en werd een 'juweel van hel-

Het interieur

Bart van Kasteel ontwierp niet alleen het kerkgebouw, maar ook de elementen van de inrichting zoals kansel, avondmaaltafel, doopvont en wandkleed dat de wonderbaarlijke spijziging, de vernieuwvuldiging van brood en vis, uitbeeldde.



Karel Appel-raam

Omdat Architect Bart van Kasteel bevriend was met de zeer bekende kunstenaar Karel Appel ontwierp deze voor het luttele bedrag van 1.100 gulden een ontwerp glasmozaïek met gekleurd glas, gevat in staal en cement, e.e.a. werd gerealiseerd door het Amsterdamse kunstglasatelier Tetterode. Het Appel-raam genoot algemene bewondering en werd door Carine Hoogveld in haar standaardwerk 'Glas-in-lood in Nederland' als volgt omschreven: "Het raam voegt door zijn abstracte kleurvlekkenscompositie een dynamisch accent toe aan het strakke interieur van de kerk".

Sluiting en afbraak

Per 1 januari 1990 kwam de federatie tussen de Hervormde Gemeente Geleen-Oost, de Hervormde Gemeente Beek/Urmond/Geleen-West en de Gereformeerde Kerk Geleen tot stand. Aan het Emma-plein in Geleen werd de nieuwe Ontmoetingskerk gebouwd die in september 1992 in gebruik werd genomen. In de Kruiskerk werd op zondag 7 juni 1992 voor de laatste keer een dienst gehouden. In 1990 hadden bewoners van de Parklaan protest aangetekend tegen de voorgenomen sloop van de kerk, maar het tij kon niet meer worden gekeerd. In 1994 volgde de afbraak en verrees op deze locatie appartementencomplex "Residentie Op de Vey". De pastorie bleef gespaard. Ook het Appel-raam is bewaard gebleven, zij het dat het niet voor Geleen behouden is. Na restauratie en tijdelijke opslag bij Tetterode in Amsterdam, is het verkocht. Het raam is in 1999 geplaatst in de protestantse kerk 'De Regenboog' in Nuenen.

